

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gl. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v dijaškem
seminarju (Knaben-
seminar.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

Slovenski GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopis.
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če
se natisne enkrat 8 kr
dvakrat . . . 12 „
trikrat . . . 16 „

Račun

kat. tiskov. društva za 1879.

I. Dohodki.

1. Ostanek premoženja v letu 1878 . gl.	1929.29
2. Naročnina „Slov. Gosp.“ v l. 1878 za l. 1879 uplačana . . . „	78.85
3. Doneski deležnikov kat. tisk. društva . . . „	785.—
4. Naročnina „Slov. Gosp.“ . . . „	4675.32
5. Inserati . . . „	315.94
6. Listi „Slov. Gosp.“ posebej prodani . . . „	44.85
Skupaj . gl.	7829.25

II. Stroški:

1. Tisek, koleki, priloge, napisi in ekspe- dicija „Slov. Gosp.“ . . . gl.	3560.39
2. Marke za razpošiljanje . . . „	913.50
3. Časopisi na pol leta . . . „	30.77
4. Plačilo uredništva in opravištva . . . „	730.—
5. Listnice, papir in poštnina . . . „	62.04
6. Dohodnina z dokladami . . . „	14.10
7. Sodnijski stroški . . . „	159.95
8. Razne stvari . . . „	3.43
9. Naročnina „Slov. Gosp.“ za l. 1880 v l. 1879 zaračunjena . . . „	22.50
Skupaj . gl.	5496.68

Ako se tedaj od dohodkov . . . gl. 7829.25
odšteje stroškov . . . „ 5496.68

še ostane koncem l. 1879 premoženja gl. 2332.57

Od teh 2332.57 gl. je naloženih:

a) za kavcijo . . . gl.	1077.91
b) v hranilnici . . . „	1200.—

ostane torej v blagajnici še gotovih . gl. 54.66

Maribor, dne 2. svečana 1880.

Ig. Orožen m. p.

France Hirtl m. p.
denarničar kat. tisk. društva.

Ant. Lacko m. p.

J. Majciger m. p.

Državni proračun za leto 1880.

Ministerstvo Taaffe-Stremajerjevo nam je lani po svitlem cesarji samem v prestolnem govoru obečalo, da se ne bode več v zajem denarjev je- malo za tekoče državne potreboče. Kolikor bo državnih potroškov več od letošnjih dohodkov, to se ima pokriti z novimi dačami odmerjenimi takim državljanom, ki sedaj malo ali nič davka ne plačujejo. Slovesna obljuba še sedaj čaka na izvršitev. Zakaj? Uzrokov je več. Prvič je minister predsednik grof Taaffe predolgo čakal z imenovanjem novega finančnega ministra. Za- časni vodja državnih financ liberalni g. Chertek je izdelal osnove novim dačnim zakonom, ki so bile zelo pomanjkljive in neporabne; ob enem pa je sestavil kriv proračun, pri katerem je se vrezal za celih 12 milijonov goldinarjev. Drugič ne mo- rejo naši pridni poslanci bipoma podreti vsega, kar so liberalci v teku blizu 20 let napačnega postavili, še menje takoj popraviti, kar so nam pokvarili. Vsled tega so za letos prisiljeni bili na dosedanje liberalnej podlagi ostati, dokler si ne osnujejo nove, ter so po svojem finančnem od- boru letošnje dohodke nastavili na 398,251.756 fl., a potroške na 422.860.802 fl. in bo torej zmanj- kalo 24,609.046 fl., katere bo treba v zajem vzeti. Do ovih grozovenskih števil pri dačah, potroških in vsakoletnih izposojilih potisnili so nas liberalci; državna posestva so prodali, 500 milijonov novega dolga v 9 letih najeli, pri vseh uradih, zavodih, itd. plačila pomnožili. Konservativni in narodni poslanci bi srčno radi pomagali, pa ne morejo naenkrat. Kajti dolgove in obresti se morajo plačevati, števila vojakov znižati ne smemo, uradov, sodnij, šol, penzionov meni nič tebi nič zbrisati ne moremo. Sploh da se Avstriji od liberalcev vsekane rane zacelijo, treba je časa, potrpežljivosti pa tudi drugih ministrov, kakor je Stremajer, Horst, Korb, Eibesfeld. Na te gospode zanašajo se libe- ralni poslanci in ovirajo, motijo in nasprotujejo našim ter se branijo zoper potrebna sredstva, ka- tera nasvetuje naša stranka. In to je tretji uzrok

da imamo državni proračun zopet na liberalno-ustavaške podlagi. Ako se tedaj pri obravnavi tega proračuna našim poslancem posreči liberalne ministre (Stremajer, Horst, Korb, Eibesfeld) odpraviti, tedaj je tudi mogoče, da se Avstriji na blagor poskusi s tistimi sredstvi, katere nasvetujejo konservativno-narodni naši poslanci. Troje sredstev je nasvetovanih: 1) pregled vseh trgovskih nagodeb s sosednimi državami, da se predručajijo nam v korist ali pa odpovedó (nasvetoval česki poslanec g. Adamek), 2) polajšanje direktnih (n. pr. gruntne dače) davkov z njih preložitvijo na indirektno (nasvetoval poljski poslanec Krečunovič) in 3) zamenja centralistične uprave z autonomistično ali z resnično samoupravo posameznih dežel. Ta nasvet je sprožil in izvrstno razkazal naš slovenski poslanec vrli g. Herman, čegar dotični govor čestitim svojim bralcem v sledečem objavimo.

Poslanec g. Herman in deželna uprava.

(Govor v državnem zboru, po stenografičnem zapisniku.)

„Ker sem vaju tudi nasprotnikom priznati, da jih navdajajo dobri nameni, zato jim ne očitam hudobnosti. Toda reči moram, da se pritožujejo le zavolj slabih nasledkov, na uzroke pa ne gledajo ali še niti ozira jemati nečejo. Merodajna gospoda sicer ne trpi nobenega državopravnega hrupa nadejajoč se, da se bodo slabe naše gospodarstvene razmere popraviti dale tako, da ne bo treba sisteme spremeniti. Vkljub temu je se nekatere dežele priznalo več samostalnosti. Ali to je premalo v dosegu želenega ravnotežja pri državnih financah. V ta namen je treba sedanjo centralistično sistemo spremeniti tako, da bodo dežele zopet prišle do svojih pravic in to je, kar hočem dnes dokazati ter nasprotnikom pojasniti, kakšen je politični črtič naše stranke.“

Znano je, da prav za prav „avstrijske države in k njej spadajočih pokrajin“ nimamo. Marveč imamo državo in posamezna kraljestva in dežele, ki so opravičene, da si svojim potrebam in željam primernih zakonov in zavodov same dajejo. Tako je moja domovina, dežela štajerska, bila samostalna dežela z deželskim pravom in vojvodsko častjo še preden je obstajala habsburška vladarska rodbina. Toda deželam so se pravice vzele in v Dunaj prenesle. Pobrli so jim oblastne dobrrote, a pustili samo težavne pravice. Nasledek je pa bil ta: dobili smo po deželah dvojno gosposko ali upravo (Verwaltung), cesarsko in deželsko ali državno in deželsko (autonomno ali samoupravno na primer: deželni odbor, okrajni zastopi, zraven cesarskega namestništva in cesarskih glavarstev). Te gosposke so vedno druga drugej na poti ter smo prisiljeni vse v Dunaj porivati, da odtod dobimo postav za svoje deželo, katerih bi si lahko doma hitreje, boljše in ceneje osnovali. Državna uprava po deželah ne izvira več od deželnega oblastnika, ampak od cesarja, ali prav za prav od njegovih ministrov, oziroma od dunajskih biro-

kratov (uradnikov), ki se poslužujejo dotičnih namestništev po deželah. Odtod imamo torej ono šaro gosposko in sodišče, ono šaro postav, ono zamotano zmešnjavo zavodov v državi in po deželah, ono trošenje opravil in sil, ono večno dvomljivost o pristojnej gosposki, ono strašno pisarenje, one večne seje in volitve, pri katerih ljudstvo nikoli do dela ne pride (Klici: prav dobro! na desnici), one grozovenske, večjidel brezkoristne doklade in stroške v srenjah, okrajih, deželah in državi, sploh ono upravno kolobocijo, pri kateri ne ljudstvo pa ne gosposke več ne vedó, pri čem da so, in ki pije mozek narodom. Takšna uprava je draga koristi pa malo. To ni blagonosna, ampak pogubonosna uprava (Dobro! na desnici). Resnično, nas spravlja sedanja uprava na nič (Izvrstno! na desnici). Vsled tega stoji moja domovina izmolzena od dunajskih politikarjev ob prepadu (Res je tako! na desnici). Navadno rečejo pametni in vestni oskrbniki, kedar so svojo zmoto spoznali: „tukaj je treba spremembe“. Toda v omenjenih zadevah se vedno naglaša: „držimo se sisteme, Bog varuj kaj spremeniti, ustave se ne sme nihče dotakniti“. Vsled tega tičimo še vedno v centralistični sistemi. Ta je polagoma postala to, kar je, s pomočjo nezvestobe ali verolomstva in nasilstva v izmolzovanje dežel. Centralizem je krivica, on npravnstveno ni dopuščen in tudi ni dopuščeno držati se ga (Dobro! na desnici). Vsaki den uniči bitij na tisoče. Ves zarod nam zdijva npravnstveno. Ali ni greh in neusmiljenost, da se temu konec ne naredi?

Iz navedene zmešnjave priti, imamo le dvoje sredstev na izbiro: ali se dajo deželam pravice popolnem nazaj, ali pa se jim poberó do čista in same zdobijo na okraje (departements, kakor na Francoskem). Ali slednje bo težko kazalo. Vsled tega ne more drugače biti, nego da se naredi po dunajskih ministerstvih, po dunajskih birokratih, po deželskih namestništvih in odborih debel križ in namesto njih postavi v vsako deželo ena, to pa deželska vlada kot najvišja gosposka, odgovorna deželnemu zboru. Cesar kot deželni oblastnik naj imenuje po nasvetu državne vlade deželnega glavarja, ki bodi vselej domačin dotične dežele, in po nasvetu deželnega glavarja naj cesar imenuje še ostalo deželno vlado. Tako imenovana deželna vlada naj potem uredi gosposke in sodišča po celem deželi; gosposke naj bodo deželske in od dežele plačane. Deželni glavar bodi, ki podpisuje najvišje t. j. cesarske odločbe za deželo. Pri cesarji pa naj ima vsaka dežela, oziroma več dežel skupaj, svojega zastopnika, kateri naj ima pravico sosvetovati in soglasovati v državnem ministerstvu ter bodi državnemu zboru odgovoren. Za državne potrebe pa naj daje vsaka dežela vsako leto po odstotkih določeno svoto, drugo pa naj sama shrani. Tako oddaje Hrvatska državni vladi Ogerske v Budimpešti 55 odstotkov ali procentov, 45% pa jej ostaja doma za domače potrebe.

Ko bi imeli takšno edinostno, samostalno,

močno deželno vlado, ki bi gotovo ljubezniveje in pametneje za deželo skrbela, tedaj bi tudi imeli primeren deželni zbor, primerne postave, hitro, cenejo, nepristransko upravo. Vse bilo bi jasno in gladko. S sv. Cerkvijo bil bi mir, ker bi se njej pustile njene pravice, zavodi in premoženje. Z narodi bi ne bilo nobenih preprirov, ker bi se jim narodne pravice priznale in varovale po narodnih svetovavnicah v deželnem zboru in narodnem oddelku pri deželski vladi. Takšna deželna vlada in deželsko postavodajalstvo bi zamoglo res hudo braniti, dobro storiti. Vsestransko blagostanje bi zavladovalo, kder sedaj gledamo samo žalost in bedo. Država opirajoča se na močne in zadovoljne dežele bi se zopet ukrepila. Takšna, slavna gospoda, je samostalna ali autonomna uprava, katere se veliki politični otroci toliko bojijo.“

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Kmetijska napredovalna šola pri sv. Juriji na južni železnici.

Pretečeno jesen se je pri nas osnovala kmetijska napredovalna šola; prvi tečaj se je začel oktobra 1879 in končal 25. marca 1880. Drugi tečaj se zopet prihodnjo jesen prične in bo trajal 5 mesecev kakor prvi. Na teden se je podučevalo 4 ure in sicer ob četrtek in nedeljah pa tudi semtertje ob praznikih. Zbralo se nas je bilo precej učencev od 15—20 let, nekteri smo od kraja malo veselja do šole kazali; a dalje smo šolo obiskovali, večje veselje smo imeli do nje, ker videli smo, da nas učitelji v dobrem skrbno podučujejo; prišli so tudi, kedar je čas dopuščal, blag. g. Dr. Ipavie v šolo in so nam mnogo dobrega razjasnili. Nismo se zastoj šole veselili; pridobili smo za naše prihodnje življenje mnogo koristnih vednostij. Škoda, da je toliko mladenčev pretekli tečaj zanemarilo; marljivi obiskovalci preteklega tečaja bi jim svetovali, naj bi v prihodnje ne zamudili lepe priložnosti se kaj koristnega naučiti. — Ni le bilo zadosti, da smo se pridni obiskovalci tega tečaja veliko lepega naučili, obdaruili so nas tudi zadnji dan prvega tečaja blag. g. Dr. Ipavie, krajni šolski nadzornik, po sklepu slavne občine in krajn. šolskega sveta za naše pridno obiskovanje z različnim orodjem, koje v sadunosnikih in vinogradih izvršno rabiti moremo. — Sadjereje in čebelarstva se bomo tudi ob nedeljah in sploh za ta praktična opravila v primerem času še dalje vadili in učili. Po zimi so se nam tudi iz šolske bukvarnice knjige posojevale. Izrekamo tedaj presrečno zahvalo vsem učiteljem, in slav. krajnemu šolskemu svetu za osnovanje te nam potrebne kmetijske napredovalne šole. Ker nam ni lahko mogoče kmetijsko šolo v Gradci ali vinorejsko šolo v Mariboru obiskovati, prevzeli so prostovoljno naš g. učitelj Dobnik v porazumlji s součitelji in krajnim nadzornikom nalogo se z nami

učenci ob primernih časih izletov udeležiti. Prvi izlet bil je 21. marca na Blagovno. Blag. gosp. baron Berks so nam o ribarstvu prav lepo in natanko razlagali; kazali so nam v utici na potoku, v kojej so imeli ribjo zalego, kako se ribja zalega v prvih osmih tednih goji, in kako se ribje ikre pridobijo itd. Govorili so o drenazi, pokazali nam orodje, s kojim se jarek naredi in kako se naredi; videli smo tudi glinaste cevi, skoz koje se iz močvirja voda izteka. Pokazali so nam dalje še raznih strojev, koji kmetijstvu izvršno ugajajo. Peljali so nas tudi v žitnico, kazali nam boljšega plemena žitna semena in nas z njimi obdarovali, da tudi mi doma tega semena vrednost od našega navadnega spoznavamo. Za to prijazno dejanje izrekamo jim srčno zahvalo! V trg vrnivši se ogledovali smo tu in tam ob cestah sadunosnike in pogovorili pomanjkljivo izrejo dreves in neprilichno lego gnojšča pri posameznih kmetih.

(Dalje prihodnjič.)

M. Dober pomoček zoper razni mrčes na rastlinah posebno zoper listne uši. Kakor so skušnje pokazale, je voda, v kateri se je listje in steblice od paradižnega jabelka kuhalo, ako se z njo, ko se je izhladila, rastline od mrčesa napadene poskropijo, dober pomoček, ki nekteri mrčes prežene, drugi pa celo usmrti brez vse škode za poskropljeno rastlino. Mrčesje namreč ne more duh take vode prenašati, ter ga čistejše prežene ko dim, vmivanje in drugi pomočki. Tako se pripoveduje, da so vsled nemarnosti črne listne uši vse kamelije, ki jih je bila vrtnarska topla hiša polna, napadle in žugale vse prelepe cvetlice pokončati. Ko so jih pa bili z vodo paradižnih jabelk dvakrat dobro poskropili, vse so preminile. Pomoček je lahek in vreden, da se v potrebi poskusi.

M. Klorovo apno miši preganja. Kdor si hoče kako blago, žito, ali kar si bodi s klorovim apnom miši varovati, mora klorovega apna v plitve skledice, morda v podstave cvetličnih loncev, nastiti in blizo varovanega blaga postaviti. Klorovo apno je zdravju škodljivo in varovati je treba, da se ga med živež kaj ne raztrosi. Zato je dobro klorovo apno v skledici s kosom strešne opeke rahlo pokriti. Ako se je apno že izkadilo in nič več ne diši, se mora ali z novim nadomestiti ali pa vsaj z jesihom ali vodo namočiti.

Dopisi.

Iz Ljutomera. (Preskuševanje vina.) Na belo nedeljo smo se sešli, da bi napravili prvi poskus z našim vinom, t. j. z vinsko razstavo v malem, koje namerjava naša gospodarska podružnica vsako leto po bratvi in spomladi osnovati. Že pri totem malem poskusu smo se marsičesa naučili, marsikaj opazovali, kar nam poprej ni bilo znano, namreč razložke vina iz posameznih bregov,